

DOI 10.36074/grail-of-science.13.10.2023.057

САМОРОЗВИТОК ПЕДАГОГА В УМОВАХ ПРОВАЙДІНГУ ІННОВАЦІЙ: БАЧЕННЯ ТА РЕАЛІЇ

Поляк Олександра Василівна

кандидат наук державного управління, доцент кафедри педагогіки, психології та теорії управління освітою КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», Україна

Кадук Алла Миколаївна

завідувач навчально-методичного центру організації навчальної роботи та дистанційної освіти КЗ «Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області», Україна

Ковалюк Лідія Степанівна

директор Чорногузівський ліцей Вижницької міської ради Вижницького району Чернівецької області, Україна

Анотація. У статті авторами обґрунтовано, що «провайдинг інновацій» (ПІН, авт.) - є важлива і необхідна складова у педагогічній/освітній/управлінській/навчальній/виховній/волонтерській діяльності сучасних педагогів (керівників закладів освіти та вчителів), що забезпечує системність нововведень в освітньому менеджменті України у XXI сторіччі. Виявлено багатофункціональність правових норм законодавства України про освіту щодо регулювання професійного розвитку в умовах ПІН. Запропоновано нове наукове бачення регулятора орієнтації на результат ПІН, що визначено професійними стандартами керівника (директора) та вчителя закладу загальної середньої освіти як інструмент вимірювання «професійного розвитку» в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти. Запропоновано вважати «саморозвиток» як одну зі складових «практичного самоменеджменту» (найважливішого механізму діяльності цивілізованої людини у XXI сторіччі) – важливим інструментом забезпечення виконання трудових функцій директором, вчителем ЗЗСО в частині їх професійного розвитку та регулятором орієнтування на результати видів діяльностей в умовах ПІН.

Ключові слова. Ключові слова: професійний розвиток, інновації, інформація, «провайдинг інновацій» (ПІН, авт.), саморозвиток, «практичний самоменеджмент», професійні стандарти.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Поняття «інновація» та «інформація» ідентифікуються в сучасному світі як окремі ресурси, які визначають стратегію розвитку цивілізованого

середовища у XXI столітті. Людство в умовах інформаційно-цифрової доби підійшло до етапу, коли не обмежується лише застосуванням понять «інноваційний процес», «інноваційна /інформаційна діяльність», «інноваційне /інформаційне середовище», «інноваційний /інформаційний розвиток», а формує новий напрям суб'єктної діяльності – «провайдинг інновацій» (пропонуємо абревіатуру ПІН, авт.).

Наукова увага до нового явища в суспільному розвитку України спостерігається умовно від 2000-их років. З цього приводу українські вчені А.В.Гришук, Т.В.Королишин, Ю.Б.Миронов Ю.Б. та інші зауважують: і хоча більш за все даний термін використовується в сфері Інтернет доступу (інтернет-провайдинг, хост-провайдинг, контентпровайдинг, провайдер тощо), однак останнім часом все більшого застосування набуває і в інноватиці. Система інноваційного провайдингу – це модель побудови національної інноваційної системи, що ґрунтується на механізмі реалізації трансферу технологій із залученням посередників-провайдерів, які здійснюють трансформацію наукових знань в інновації [1, 3].

Аналіз останніх наукових публікацій, у яких започатковано розв'язання порушеної проблеми. Сучасна світова та українська система освіти немислима без інформації, інновацій та технологій. Це обумовлено в першу чергу вимогами законодавства України про освіту. Зокрема: стаття 6. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності закону України «Про освіту» однією із засад визначає інтеграцію освіти з ринком праці (пункт 1) [12]; професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти передбачає розвиток компетентностей: АЗ – інформаційно-цифрової, ВЗ – проєктувальної, Г1 – прогностичної, Д1 – *інноваційної* - як здатності застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі (Д1.1), здатність використовувати інновації у професійній діяльності (Д1.2) [13]. Застосування інноваційних технологій в системі освіти визначено також правовими нормами Закону України «Про інноваційну діяльність», стаття 4 якого об'єктами інноваційної діяльності окреслює інноваційні програми і проєкти; *нові знання* та інтелектуальні продукти тощо [10].

Мета дослідження. Оскільки, з точки зору «провайдингу інновацій» без комплексного цілісного процесу формування, втілення в життя та подальшого супроводу системи інформаційних/інноваційних заходів зі створення та просування закладів освіти на ринку освітніх послуг, що ґрунтується у XXI столітті на конкурентоспроможності за умови використання нових наукових знань та прикладних розробок, повноцінний розвиток освіти та педагогічної практики в освітньому менеджменті України, особливо в поствоєнний період не є можливим, нами поставлено за *мету* визначити інструменти педагога для результативного застосування ПІН.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. У зв'язку з цим важливими, на нашу думку, з приводу окресленої проблематики є погляди науковців щодо ПІН у системі освіти. Ще 20 років тому українська вчена І.М.Дичківська, досліджуючи явище «готовності до інноваційної педагогічної діяльності, стверджувала, що це особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами й засобами досягнення

педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії» [2]. А.Литвинов пов'язує ПІН з нововведеннями в освіті, визначаючи «провайдинг інновацій» як комплексне забезпечення процесів створення, розроблення, освоєння, поширення й використання нововведень, що має на меті підвищення ефективності змісту та технологій навчання і виховання [4].

Узагальнення підходів у згаданих наукових працях окреслює диспозицію ПІН для педагогів, яку ми пропонуємо розглядати в такій послідовності: стан *готовності* для практики ПІН – інтелектуальні можливості та потреби - власне процес нововведень у педагогічній /освітній управлінській /навчальній /виховній /волонтерській діяльності – регулятор орієнтації на результат ПІН.

Із послідовності зазначених вище чотирьох елементів ми пропонуємо обґрунтування щодо бачення останнього - регулятора орієнтації на результат ПІН. На залежність «результату» від «розвитку» звертає увагу англійський економіст Д.Пуфферт, який визнає, що *залежність* від попереднього *розвитку* для інститутів імовірно буде досить подібна залежності від попереднього розвитку для технологій, оскільки обидві побудовані на високій цінності адаптації до деякої загальної *практики* якої-небудь техніки або правил, так що відхилення від неї стають занадто дорогими [15].

Екстраполюючи наукові погляди Д.Пуфферта щодо педагога, можна допустити, що відсутність «розвитку» впливатиме на результати «практики». На щастя, наукове бачення та правове поле України регулюють цю взаємозалежність. Так, А.Черній звертає увагу, що поняття «професійного розвитку» вчителя в сучасних умовах розглядається як зростання його професійних досягнень завдяки накопиченню практичного досвіду і систематичного перегляду власного викладання і педагогічної взаємодії [16].

Щодо правового поля, то для доведення процитуємо два закони та наказ Мінекономіки України, які послуговуються різними але тотожними термінами щодо «розвиток педагога». Так, пункт 3 статті 22 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначає: педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою *педагогічну майстерність*. Поняття «професійний розвиток» застосовується у пункті 2, абзац 4 статті 23: різні форми *професійного розвитку* (відвідування навчальних занять, опрацювання відповідної літератури тощо) [11]. Закон України «Про освіту» у статті 15 застосовує термін «*розвиток професійних компетентностей*»; пункт 6 статті 18 деталізує - підвищення кваліфікації - набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань; стаття 18 - «професійне навчання працівників» (пункт 8), «безперервний професійний розвиток» (пункт 10) тощо [12].

Розробники професійних стандартів керівника (директора) та вчителя закладу загальної середньої освіти, які були затверджені у 2020-ому та 2021-ому роках, ввели поняття: «розвиток» - у трудову функцію Д2.2 директора ЗЗСО: здатність до визначення умов і ресурсів *професійного розвитку* впродовж життя [14], «розвиток» педагога - також у п'яту трудову функцію Д2: здатність до навчання впродовж життя. Деталізація застосування поняття простежується у Д2.1 - здатність визначати умови та ресурси *професійного розвитку* впродовж життя [13].

У названих документах визнано і визначено, що *професійний розвиток*

педагогів України забезпечується в рамках формальної, неформальної та інформальної освіти (наприклад, профстандарт директора – Д2.1), але жодним чином неможливо виміряти пропорцію «професійного розвитку» окремого педагога за цими видами освіти. На нашу думку, своєрідним критерієм кваліфікації окресленого питання можуть слугувати норми профстандарту керівника (директора) ЗЗСО, вчителя ЗЗСО, що термінологічно звучить наступним чином: згідно джерела [14]: ЗК.03 – самовираження, Б1.2.У2 – самоаналіз, самооцінювання, Д2.1 – самомотивація, *саморозвиток*, самореалізація, В2.3.31 – саморегуляція, В2.3.У2 – самозбереження; згідно джерела [13] Б1.2,31. – самооцінка, Б2.1 – саморегулювання, самоусвідомлення, Б2.1.У1 – самозбереження, Б3.1 – самоконтроль, самореалізація, Б3.1.У2 – *саморозвиток*, Г2.1 – самоорганізація, Г3.2.У1 – самомотивування, Г3.3 – самооцінювання, самоаналіз.

Попередньо нами доведено, що перелік понять з часткою «само-» у профстандартах є складовими «практичного самоменеджменту» [6]. У наукових дослідженнях нами зверталася також увага на професійний саморозвиток педагога в умовах викликів та змін [8]; пріоритети набору складових самоменеджменту педагогів Чернівецької області в умовах викликів COVID-19 [7], в умовах воєнного стану [9] серед яких було запропоновано і саморозвиток. Серед ідентифікованих складових самоменеджменту автори О.В.Поляк та Н.К.Куриш для прийняття управлінських рішень директори закладів освіти визначили в тому числі й саморозвиток [5].

Таким чином, ми вважаємо, що «саморозвиток» як одна зі складових «практичного самоменеджменту» (який ми ідентифікуємо як найважливіший механізм діяльності цивілізованої людини у XXI сторіччі) є інструментом забезпечення виконання трудової функції Д2.2 директором ЗЗСО та Д2.1 вчителем закладу освіти – їх професійного розвитку впродовж життя. Оскільки, сутністю *саморозвитку* є необмеженість пізнання при доборі інформації та інновацій; власні підходи використання баз даних мережі інтернет; апробація інноваційних форм, методів, технологій, що формує у сукупності знань власну модель ПІН кожного педагога тощо, то його, на нашу думку, слід ідентифікувати як один з регуляторів орієнтування на результат ПІН.

Висновки.

1. Нами обґрунтовано, що «провайдинг інновацій» (ПІН) - є важлива і необхідна складова у педагогічній /освітній управлінській /навчальній /виховній /волонтерській діяльності сучасних педагогів (керівників закладів освіти та вчителів), що забезпечує системність нововведень в освітньому менеджменті XXI сторіччя.

2. Виявлено багатofункціональність правових норм законодавства України про освіту щодо регулювання професійного розвитку в умовах ПІН.

3. Запропоновано нове наукове бачення регулятора орієнтації на результат ПІН, що визначено професійними стандартами керівника (директора) та вчителя ЗЗСО як інструмент вимірювання «професійного розвитку» в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

4. Запропоновано вважати «саморозвиток» як одну зі складових «практичного самоменеджменту» (найважливішого механізму діяльності цивілізованої людини у XXI сторіччі) - інструментом забезпечення виконання

трудова функція директором, вчителем ЗЗСО у частині їх професійного розвитку та регулятором орієнтування на результати за всіма видами діяльності в умовах ПІН.

Список використаних джерел:

- [1] Гришук, А.В. (2015) Формування системи інноваційного провайдингу в Україні. Вилучено з <http://surl.li/lqcbpr>.
- [2] Дичківська, І.М. (2004). Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав.
- [3] Королишин, Т.В. & Миронов, Ю.Б. (2015). Провайдинг інформаційного забезпечення в інноваційній діяльності організації. Вилучено з <http://surl.li/lqcdpr>.
- [4] Литвинов, А. (2016). Готовність до провайдингу інновацій як важлива професійна якість майбутнього викладача. Вилучено з <http://surl.li/lqcer>.
- [5] Поляк, О.В., & Куриш, Н.К. (2021). Ідентифікація набору складових самоменеджменту для прийняття управлінських рішень директорами закладів освіти. Грааль науки. № 8.
- [6] Поляк, О.В. Модель самоменеджменту у професійних стандартах за професіями педагогічних працівників закладів освіти. Технології менеджменту в розбудові сучасного освітнього середовища у контексті реалізації формули НУШ: матеріали науково-практичної конференції (с.86-90). 26 травня, 2023, Луцьк: ВІППО.
- [7] Поляк, О.В. Пріоритети набору складових самоменеджменту педагогів Чернівецьчини в умовах викликів COVID-19. IV International scientific conference «Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration»: Conference Proceedings (с. 21-24). October 23, 2020. Leipzig: Baltija Publishing.
- [8] Поляк, О.В. Професійний саморозвиток педагога в умовах викликів та змін. Сучасні наукові дослідження у психології та педагогіці – прогрес майбутнього: збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (с.75-78). 15–16 травня, 2020. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки».
- [9] Поляк, О.В. Характеристика самоменеджменту педагогів Чернівецьчини в умовах воєнного стану в Україні. Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень: матеріали III Міжнародної наукової конференції (т.2, с.83-86). 15 квітня, 2022. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: Європейська наукова платформа.
- [10] Про інноваційну діяльність (Закон України). № 40-IV (2002). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
- [11] Про повну загальну середню освіту (Закон України). № 463-IX (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
- [12] Про освіту (Закон України). № 2145-VIII (2017). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- [13] Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (наказ Мінекономіки України) № 2736 (2020). Вилучено з https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf.
- [14] Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» (наказ Мінекономіки України) № 568-21 (2021). Вилучено з <http://surl.li/lqdaz>.
- [15] Puffert D. Path Dependence [Electronic source] | D.Puffert | EN.Net Encyclopedia. Ed. By R.Whaples. Access: <https://www.jstor.org/stable/26160962>.
- [16] Черній, А. (2018). Професійний розвиток педагога: досвід, співпраця, пріоритети на шляху до нової української школи. Вилучено з <http://surl.li/dnzttd>.